

מאלפי זהב

אוצר הערות והידושים קושיות וביאורים

לקט ענינים בפשט בהלכה ובאגדה על סדר הפרשה

פרשת ויקרא – פורים

(פ"ב 109 א) מלא קמצו מסלתה ומשמנה – הא אם קמין ועלה בידו גרגיר מלח או קורט לבונה פסולה. ובמס' סוטה (יד ע"ב ד"ה פסול) כתב רש"י הביאור בדין זה, דהקורט מלח וכו' מוכיח שהיה הקומץ חסר, וכבר אין כאן מלא קומצו מסלתה ומשמנה. וצ"ל דאע"פ שא"א לצמצם, וע"כ דבכל קמיצה עולה בידו שיעור אחר. מ"מ הדין הוא לקמוץ כפי שעולה בידו עתה מלא קומצו, והכא הוכח שבגודל מלא הקומץ שהעלה עתה, היה חסרון.

(פ"ה 109 יז) ולא ידע ואשם ונשא עונו – וכו'. ראב"ע אומר כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה (דברים כד יט), הרי הוא אומר (דברים כד יט) למען יברכך וגו', קבע הכתוב ברכה למי שבאת על ידו מצוה בלא ידע, אמור מעתה היתה סלע צרורה בכנפיו ונפלה הימנו ומצאה העני ונתפרנס בה, הרי הקב"ה קובע לו ברכה. צ"ב מה הראיה משכחה, הלא שם המצוה היא במה שאינו חוזר, ומנ"ל דמגיע שכר על עצם מה שעני נהנה על ידו. ומג"א שליט"א שמעתי ביאור בזה, דמה שאינו חוזר אין מגיע לו שכר, כיון שאם יחזור הוי גזול לפי שהוא כבר ממון עניים [השכחה]. וע"כ דהשכר הוא על עצם מה שנהנה העני על ידו [התוצאה]. ואפלא טובא, דהמצוה דלא תשוב לקחתה היא לאו מיוחד ונמנית במוני המצוות (סה"מ להרמב"ם לאוין מצוה ריד, וחינוך מצוה ר"ח, ועי"ש שהוא ניתק לעשה דיהיה, שנמנה בסה"מ בעשין מצוה קכב). וממילא כשנמנע מלעבור עליו מקבל ע"ז שכר, וכן הנמנע מלגזול ומכלל עבירה, כדאי' בקדושין (מ ע"ב) דהבא לידו דבר עבירה ונמנע ממנו מקבל שכר כעושה מצוה.

עניני פורים

'חייב איניש לבסומי' האם ביין דוקא

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

הנה מסתימת לשון הגמ' (מגילה ז ע"ב) והשו"ע (סי' תרצה סעי' ב), משמע דההעיקר הוא התוצאה 'לבסומי' ולפי"ז לכאור' הוא לאו דוקא ביין, אלא ה"ה בכל דבר המבסם.

אולם ברש"י במגילה שם כתב 'להשתכר ביין'. וכך נראה מלשון הרמב"ם (פ"ב ממגילה ה"ט) שכתב 'כיצד חובת סעודה זו, שיאכל בשר וכו', ושותה יין וכו'.

ובאליה רבה (שם סק"א, הובא בביאור"ל שם ד"ה חייב) ביאר כיצד יחייבו חז"ל מה שנוזר בתורה ובנביאים בכמה מקומות השכרות למכשול גדול. 'מפני שכל הניסים שנעשו לישראל בימי אחשורוש היו ע"י משתה, כי בתחלה נטרדה ושתי ע"י משתה ובאה אסתר, וכן ענין

המן ומפלתו היה ע"י משתה, ולכן חייבו חכמים להשתכר עד כדי שיהא נזכר הנס הגדול בשתיית היין. [וסיים דמ"מ כ"ז למצוה ולא לעכב].

וקצת משמע מטעם זה דהענין הוא דוקא ביין כדי לזכור הנס שנעשה ע"י משתה היין. ועי'.

ושו"ר כי הגר"י ענגיל בס' גליוני הש"ס מוכיח שהמצוה דפורים היא לשתות דוקא יין, ודייק כן מדברי רש"י והרמב"ם הנז', ומדברי הרוקח (סי' רלו) שכתב ירבה במשתה היין. וכן משו"ת הרדב"ז (ח"א ס"ח תכ) שדן באדם שנדר שלא ישתה יין וכו' האם מותר ביין של מצוה, כגון קידוש היום וד' כוסות ופורים. ומשמע שא"א בשאר משקין. [אך יל"ד דלכאור' גם לגבי קידוש שייך בחמר מדינה ועל הפת].

כמו"כ יש לציין כי בגמ' (פסחים קט ע"א) מבואר דבזה"ז שאין ביהמ"ק קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש. [ובפסו' זה נאמר יין, אבל שאר משקין לא מצאנו בהם שמחה].

ולמעשה שמעתי מהמורים שליט"א כי בודאי עיקר המצוה ביין, אלא ששייך גם לשתף בזה משקים אחרים. וכ"כ בספר מועדים וזמנים (ס"ח תסב). ולעיקר השכרות כמה לשתות ובאיזה אופן לקיים את ה'לבסומי' ע"י שו"ע ורמ"א ומ"ב שם ואכמ"ל].

לימוד התורה בפורים

וענין 'קבלת התורה מאהבה'

- מאבי מורי שליט"א -

ליהודים היתה אורה – זו תורה (מגילה טז ע"ב, ועי' בספר אור חדש למהר"ל, פ"י על מגילת אסתר עמ' מז משי"כ בזה, ומה שביאר בזה בס' מכתב מאלהו ח"ב עמ' 133). מצאנו שיום הפורים הוא יום קבלת התורה כדלהלן:

בגמ' בפסחים (סח ב) איתא, אמר רב יוסף הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכס מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב ביה, מר בריה דרבנא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי, עצרת יום שניתנה בו תורה. פוריא ימי משתה ושמחה כתיב וכו' עי"ש. וכ' הגר"א בילקוטי יהל אור שכ' 'זכולן קבלת התורה'.

ובשבת (פח א) הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים. ופרש"י בימי אחשורוש - מאהבת הנס שנעשה להם.

כתוב בשאלתות דרב אחאי (פרשת ויקהל שאילתא טז) שאילתא דמחייבי' דבית ישראל למיכל ולמשתה בפוריא ואודויי ושבוחי קמי שמיא על כל ניסיא דעביד להון קב"ה דכתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ועדיף יומא דפוריא כיום שניתנה בו תורה כי הא דמר בריה דרבנא וכו'. [ועי' ספר הלכות גדולות סימן יט הלכות מגילה עמוד רלז].

ובשל"ה (מסכת מגילה פרק דרך חיים תוכחת מוסר אות ט) כתב בפורים יקיים המצוה בשמחה וטוב לבב וכו'. ויחשוב, כי זה היום של פורים הוא גמר קבלת התורה, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל במסכת שבת, פרק רבי עקיבא (פח א) 'ויתיצבו בתחתית ההר' (שמות יט, יז) וכו' ... אמר רבא אעפ"כ הדר קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב (אסתר ט, כז) 'קימו וקבלו היהודים', קיימו מה שקבלו כבר. ועל זה בא הרמז 'זהדת נתנה בשושן הבירה' (שם ת, יד), רצה לומר, דת של תורה. על כן ראוי לשמוח בשמחת התורה. ע"כ.

חזינן שענינים של ימי הפורים הק' המה ימי קבלת התורה מאהבה. וכמה יש לנצלם ללימוד התורה הקד' באהבה. [ונכמובן שאי"ז סתירה כלל לקיים כל מצוות היום כדת].

[א"ה, בספר מועדים וזמנים (במהדור"ח ס"י תנח) הביא ראייה נפלאה מהגמ' במגילה (ז ע"ב) שאפי' ביום הפורים לומדים הישעורים

א' שאל שביקש מדודתו להתלבש בצניעות כי איננה צנועה ונפגעה ובכתה, האם צריך לבקש ממנה מחילה. ואמר, לא! טוב עשית!

א' שאל שאביו מציע לו ישכר וזבולון האם להיענות, והשיב 'תעשה מה שהאבא מבקש'. שאל הנ"ל, אפי' שאפסיד בזה חצי מהלימוד? והשיבו 'אתה יש לך מצות כיבוד אב!'

שאלו אם מותר להסתכל על נשים כדי לראות אם עובר בין ב' נשים, וענה, זה מותר.

כשא' הרבה בשאלות, אמר מרן בקול, אשאד אציט! [- חבל על הזמן].

עצה טובה

רעיונות עצות והתבוננות בעבודת ד'

'איש לרעהו'

ביום הפורים אשר תיקנו לנו מצוות משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, הוא יום מסוגל מאוד להרבות אהבה ורעות. וגם במציאות יותר קל להרבות שלום באווירה של יום זה. וכגון לבעלי מריבה, במשך השנה לא קל להשלים, גם מצד כובד המידות הרעות [גאה שגאה וכו']. וגם מצד שלא נעים ברגע אחד להפסיק את הריב... אך בפורים ע"י המשתה והשמחה, שייך ברגע אחד להפסיק את כל המריבה ע"י חיוך ולחיצת יד [לפעמים מתאים להטעים עם איזו בדיחה קטנה]. אשר ע"ז כאילו מתברר שמעולם לא רבו, ובפרט במריבה 'שקופה' שאינה מוגדרת ומעולם לא דברו ע"ז בפירוש אלא היא רק בהרגשות הלב בעלמא [שיש לב' הצדדים]. ד' יזכינו לנצל יום זה לעשות רצונו ולעובדו בתכלית השלימות.

לפלפולא

מבואר בגמרא (ה ע"ב) דרבי קרא מגילה בטבריא בט"ו וחזקיה קרא בשני הימים מספק, דמספקא ליה אם ימה חומתה לענין מגילה או לא. ונסתפקתי מה דין 'אי' שבאמצע הים, שהים חומתו מכל צדדיו. [הארקנו בזה בס"ד בספר מאלפי זהב ח"א - בעניני פורים ע"ש].

מקוצר המקום, תשובות לנידון משבוע שעבר וכן ההערות על הגליונות האחרונים יובאו א"ה בשבוע הבא

'שגגת תלמוד'

הלכות בלתי מפורסמות (נשמח לקבל דברים מתאימים)

חומרת האיסור להתפלל מתוך שכרות

שכור אסור להתפלל אפי' באופן שיכול לעמוד לפני המלך, אם שתה רביעית יין או משאר משקין משכרין בשיעור כדי לשכר. [ואע"פ שברמ"א לימד זכות שהינות שלנו אינן חזקים וכו', ע"י מ"ב שהוא רק כדי לישב המנהג, אבל מ"מ אין נכון. אך כתב בשם מהרש"ל 'זביר'ט יכול להתפלל מנחה אע"פ ששותה קצת דא"א להמתין עד שיפוג יינו וכו'ש האינדא דבלא"ה אין מכוונין כ"כ שאין להקפיד בשתוי'. ויל"ע לענין פורים]. אולם **כשהגיע למצב שא"י לעמוד לפני המלך** (ולכא"ו בזמנינו הדבר נמדד אם יכול לעמוד לפני אדם נכבד מאוד כגון גדול הדור, ויל"ע) אפי' בדיעבד **אינו יוצא י"ח, ותפילתו תועבה והוי כאילו עובד עב"ז**. ומאיך הנזהר מלהתפלל בעת שכרות ניצול מכל צרה. (כ"ז מהשר"ע ומ"ב סי' ע"ש כל הפרטים, וכן כיצד להסיר השכרות).

יש להוסיף מש"כ החיי אדם (כלל קנה סעי' ל) ז"ל, 'אמנם היודע בעצמו שיזלזל אז **במצוה מן המצוות** בנטיילת ידים וברכת המזון או שלא יתפלל מנחה או מעריב או **שינהג קלות ראש**, מוטב שלא ישתכר'. וכע"ז הביא המ"ב (תרצ"ה סק"ד) בשם אליהו זוטא.

בס"ד יצא לאור קונטרס 'חפזת שעשועים' ח"א, הכולל חידות שנתפרסמו בגליון זה תקופה ארוכה, ופהשאלות לפלפולא שנידונו כאן, ניתן לקבלו בפל להלך-

אשמח מאוד בהערות ותגובות [השגת הגליון] בפל' - 0533130380

הקבועים אצל הרב כרגיל, אלא"כ טרודים בסעודה. מהא דרב אשי תמה שלא הגיעו התלמידים לשיעור, ואמר שמא טרודים בסעודת פורים. ושאל ר"כ שיכלו לאוכלה בלילה, ואמר לו רב אשי דסעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו. ומבואר דאם כן היה אפשר בלילה, לא היה תירוץ מה שלא באו מצד מה שפורים הוא יום שמחה וכו', דמצד זה אין למנוע מלימוד התורה אלא להיפך].

הגלוי שכינה הנפלא שיש להתבונן בהסתר

במגילת אסתר כידוע הכל מוסתר. והקורא כל פרק בנפרד אינו רואה השגחה מיוחדת, ורק בקריאת הכל מבינים נוראות ההשגחה של מסבב כל הסיבות. וכבר כ' בעל יסוד ושורש העבודה שבמגילה כלל לא נזכר שהשי"ת פעל את הנס, ונראה שאסתר הלכה אל המלך ועי"כ נתבטלה הגזרה. [וכתב שלכן יש לכוון להודות על הנס כדי לצאת יד"ח הא דאמר' קריאתה זו הלילא].

וכך גם כל הבריאה בנויה בצורה כזו של הסתר, שבלא התבוננות במבט מעמיק נראה כאילו ואין מנהיג לבירה ח"ו, וכאילו שהעולם מונהג מאיליו ע"פ הטבע התמידי. וכל זה כדי שיהא נסיון לאדם אם לבחור בטוב אשר השכל מחייבו או ברע שהלב חושק.

וביומא (סט ע"ב) איתא דדניאל לא אמר גיבור משום שנכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו, עד שבאו אנשי כנה"ג ואמרו אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכובש וכו' שנותן ארך אפים לרשעים. והיינו משנ"ת שהקב"ה מנהיג את העולם שיראה כאילו ללא השגחה, ונותן לרשע לחטוא ולא מונע אותו. וזהו גבורתו העצומה שרואה איך יש הכופרים בו וטועים לחשוב כאילו ואין מנהיג לבירה ח"ו בעוד שברגע אחד יכול הוא להפסיק לקיימם.

ובאמת שהמתבונן בהסתר שטבע הקב"ה בעולמו שיהא אפשר לטעות לחשוב שכאילו ח"ו אין השגחה, הרי הוא מיד מתפעל מעוצם חכמתו העצומה והנוראה של א-ל מסתתר שהסתיר כ"כ את עצמו, ועי"כ במקום שתחלש האמונה אשר בקרבנו, אדרבה להיפך רק מתחזקת אצלו הרגשת האמונה במי שאמר והי' עולם שבחכמתו הסתיר עצמו כ"כ והרי הוא רק מתחזק מזה באמונה.

ואולי יש לפרש עד"ז את הפסוק בתהלים (קד, כה) מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייניך. שהקב"ה הסתיר עצמו והכל עשה בחכמה נפלאה שהוא ישאר נסתר (ע"י שיתלו הכל בטבע) ואע"פ שמלאה הארץ קנייניך ורבו מעשיך ה'. והיינו שכל הבריאה רק ממך, אעפ"כ הסתרת כ"כ את עצמך באופן מפליא.

'ובהרת בחיים'

לרגל היא"צ לאדמו"ר זצ"ל נביא בע"ה כמה הוספות חדשות מרשימות שנמצאו בס"ד:

אחד שאל אם אפשר לומר פרק שירה בלילה והשיב למה לא, אמר השואל שזה פסוקים בלילה, והשיבו 'ש דעות בזה'. שאל הנ"ל האם יש נ"מ בין גברים לנשים לענין פסוקים בלילה. והשיב שלא.

שאלו אם לקרוא תומר או אומר והשיב שא"ז שם, שאלו על שם 'נועם' והשיב אולי, אבל אין לזה טעם, ואמר להסתכל בס' השמות.

שאל א' אם צריך לקיים את כללי האכילה שכתב פלוני. השיב מרן, צריך לקיים את מה שכתוב בתורה! [שאל הנ"ל שיש לו מקורות וכו'. והשיב, לא ראיית מה שכתב].

שאלו אם הענין לנטוע עץ בארץ ישראל הוא גם לנשים, והשיב שכן.

שאלו אם יש ענין לא להגיד גוט שבעס בשבת אחרי מנחה, והשיב, יש שנהגו, נפטר שיש צדיקים! [- משה רבינו דוד המלך ויוסף הצדיק ע"ה. כמדוד' שהוא עצמו היה לפעמים עונה ולפעמים מנוגע. ואפשר שהיה תלוי אם יש בזה חסרון כבוד הבריות].